ఉదయశ్రీ

ద్వితీయ భాగము

కరుణశ్రీ కావ్యమాల

ఆ ర వ పు ష్ప ము

మొదటిసారి ౧౯౪౯ — ౧౫౦౦
రెండవసారి ౧౯౫౦ — ౧౧౦౦౦
మూడవసారి ౧౯౫౧ — ౧౦౦౦౦
నాల్గవసారి ౧౯౫౧ — ౧౦౦౦౦

మూల్యము
రూ పా యి పా వ లా

ఉ ద య శ్రీ

ద్వి తీ య భా గ ము

జంధ్యాల పాపయ్యశాస్త్రి
"క రు ణ శ్రీ"

క రు ణ శ్రీ కా వ్య మా ల
అ మ రా వ తి

సర్వస్వామ్యములు
రచయితవి

నాల్గవ ముద్రణము
౧౦౦౦ ప్రతులు
౧౯౫౧

ప్ర తు ల కు :
రామా పబ్లిషర్సు
ప్రా॥ రామా బైండింగ్‌వర్క్సు
కందులవారివీధి, విజయవాడ

నలంధాప్రెస్, తెనాలి

అంకితము

శ్రీ చేబ్రోలు వెంకటసుబ్బయ్య అన్నగారికి

అన్నవు నీవు చిన్నతనమందు ననుం గొనిపోయి ప్రేమతో
నన్నము వెట్టి దేశికుల యంతిక మందు ప్రసన్న శబ్ద సం
పన్నునిగా నొనర్చిన అపార కృపాబ్ధి! మదీయ మానసో
త్పన్నము లీ రసార్ద్రకవితాకమలాంజలులన్ గ్రహింపుమా!

నమోవాకాలు

నా గురుదేవులు

శ్రీ కుప్పా శ్రీ ఆంజనేయశాస్త్రిగారికి
శ్రీ భమిడిపాటి వేంకటసుబ్రహ్మణ్యశాస్త్రిగారికి
శ్రీ ఆచార్య శివశంకరస్వామివారికి

కిరణాలు

స్వతంత్రభారతి	౯
అరుణహస్తము	౧౧
మహాత్ముడు	౧౨
నేతాజీ	౧౩
ఆగష్టు విప్లవము	౧౭
కాంగ్రెసురథము	౧౯
భగత్‌సింగు	౨౦
అల్లూరి సీతారామరాజు	౨౧
తెలుగువెలుగు	౨౪
పురుషోత్తముడు	౨౫
కల్యాణగీతి	౩౨
వేమనయోగి	౩౩
పాకీపిల్ల	౩౭
ముందడుగు	౪౧
ధర్మపరశు	౪౨
మా గాంధితాత	౪౯
శాంతిదూత	౫౦

పూజాపుష్పాలు	౫౨
రాష్ట్రసిద్ధి	౫౩
భారతభాగ్యదేవత	౫౬
హత్య	౫౭
విషక్షణము	౫౮
దుర్దినము	౫౯
పిడుగుపాటు	౬౦
తీరనిలోటు	౬౧
మౌనలేఖిని	౬౨
ధన్యజీవి	౬౩
బాలబాపూజీ	౬౪
మహాప్రస్థానము	౬౫
దివ్యమూర్తి	౬౮
స్వర్గీయ బాపు	౬౯
బాష్పాంజలి	౭౦
పురోగమనము	౭౧
స్వచ్ఛందజాతి	౭౨

అరుణరేఖలు

'ఉదయశ్రీ - విజయశ్రీ - కరుణశ్రీ - ఈ మూడింట్లో మీ అభిమానకావ్యం ఏది?' ఈవిధంగా చాలామందిమిత్రులు నన్ను ప్రశ్నిస్తూవుంటారు. ఈ ప్రశ్నకు సమాధానం చెప్పటం కొంచెం కష్టమే. ఎందువల్లంటే కవికి తనకావ్యాల్లో దేనిమీదా తక్కువ ప్రీతి వుండదు.

ఐనా యిందుకు నా ప్రత్యుత్తర మిది:— ఉదయశ్రీ నా హృదయం - విజయశ్రీ నా శిరస్సు - కరుణశ్రీ నా జీవితం—

ఉదయశ్రీ ప్రథమభాగం రసజ్ఞలోకానికి అందించి నాలుగు సంవత్సరాలయింది. అయినా ప్రతి సంవత్సరమూ పునర్ముద్రణం తప్పడం లేదు. సహృదయులైన పాఠక లోకానికి నా నమస్సులు.

ఇప్పుడు మీ చేతుల్లో వున్నది 'ఉదయశ్రీ' రెండవ భాగం. మళ్ళీ 'ఉదయశ్రీ' ఏమిటని మీకు ఆశ్చర్యంగానే వుంటుంది. నవోదయాన్నీ నవచైతన్యాన్నీ ప్రసారితం చేసే 'ఉదయశ్రీ'కి క్రొత్త పాత లేమిటి ? అది నిత్యనూతనం - నిరంతర రాగరంజితం —

ఈ 'ఉదయశ్రీ' రెండవ భాగములోని కిరణాలు పూర్వం కన్నా కవోష్ణాలు - సునిశితాలు - సముజ్జ్వలాలు —

ఇందులోని 'ధర్మపరశు' 'పురుషోత్తముడు' అనే ఖండి కల విషయంలో నా భావన వేరు. అనుశ్రుతంగా వచ్చే 'జనశ్రుతి'కి ఒక 'ఉపశ్రుతి'ని మేళవించాను. ఉచితజ్ఞు లైన రసజ్ఞులు సవిమర్శకంగా పరామర్శిస్తారని అర్థిస్తు న్నాను.

ఈ కావ్యంలో వాడిన 'హిందూ' 'హైందవ' శబ్దాలు సంకుచిత మతవాచకాలు కావు. అవి విశాలహిందూజాతికీ అఖండభారతావనికీ సూచకాలు.

ఈ కావ్యనిర్మాణంలో నన్నయభట్టుకు నారాయణభట్టు లాగా నాకు చేదోడు వాదోడుగానున్న అభ్యుదయ కవి మిత్రులు శ్రీ "ధనకుధరం వెంకటాచార్య"కు నా అభి వందనాలు.

ముద్దుగా - ముచ్చటగా — ముద్రించియిచ్చిన ప్రియ మిత్రులు 'నలందా ప్రెస్' వారికి నా ధన్యవాదాలు.

ఆదరంతో - అభిమానంతో - అనురాగంతో - నారచనలు అందుకుంటూవున్న ఆంధ్రపాఠకలోకానికి నాకృతజ్ఞతా పూర్వక నమోవాకాలు.

అమరావతి | మీ
మే, ౧౯౭౦ | "కరుణశ్రీ"

స్వతంత్రభారతి

'గణగణ' మ్రోగెరా విజయఘంటలు భారతమాత మందిరాం
గణమున—ద్వారబంధముల గట్టిరి చిత్ర విచిత్ర రత్న తో
రణతతి—వీధివీధుల విరాజిలుచున్న వవే త్రివర్ణ కే
తనములు-మేలుకాంచె పరతంత్ర పరాఙ్ముఖ సుప్తకంఠముల్.

కంటికి కజ్జలమ్ము నిడి, ఖద్దరు చీర ధరించి, నేడు పే
రంటము పిల్చుచున్నది స్వరాజ్యవధూమణి ప్రక్కయింటి వా
ల్గంటుల—కర్ణపేయములుగా ప్రవహించె 'స్వతంత్రభారతీ'
మంటపమందు శాంత సుకుమార మనోహర గాన వాహినుల్ !!

'పాటాగొట్టి' పరప్రభుత్వమునకున్, బ్రహ్మాండమౌ శాంతి పో
రాటంబుల్ నడిపించినాడు మన వార్ధాయోగి—ఆంగ్లప్రభుత్
మూటల్ ముల్లెలు నెత్తికెత్తుకొని నిర్మోహాత్ములై సంద్రముల్
దాటంజొచ్చిరి—నవ్వుకొన్నవి స్వతంత్ర స్వర్ణ సోపానముల్ !!

'నేతాజీ' ప్రతిభాప్రతాపములు, 'గాంధీతాత' సత్యాగ్రహ
జ్యోతిర్దీప్తులు 'దేశభక్తుల' అఖండోత్సాహముల్ విశ్వ వి
ఖ్యాతంబైన 'అగష్టువిప్లవ' మహా గాథల్, సమైక్యమ్ములై
స్వాతంత్ర్యధ్వజ మెత్తె భారత మహాసౌధాగ్రభాగమ్ములన్ !!!

లాఠీ పోటులు పూలచెండ్లు, చెరసాలల్ పెండ్లివారిండ్లు, ఏ
కాఠిన్యం బయినన్ సుఖానుభవమే, గాంధీ కళాశాలలో
పాఠంబుల్ పఠియించు శిష్యులకు—తద్ బ్రహ్మాస్త్రసంధానమే
పీఠంబుల్ గదలించి సీమలకు బంపెన్ శ్వేతసమ్రాట్టులన్ !!!

ప్రస్థానించిరి త్యాగమూర్తులు పవిత్రంబైన "శ్రీకృష్ణ జ
న్మస్థానంబున" కెందరో—నిహతులైనా రెందరో శౌర్య ధై
ర్య స్థైర్యంబులు చూపి విప్లవ సమిద్రంగమ్ములన్—వారి సు
ప్రాస్థి శ్రేణికలే పునాదులట! మా స్వారాజ్య సౌధాలకున్ !!

నిదెనోయి ! సమస్తభారతము, తండ్రీ ! ఇంక నీ గడ్డపై
లేదోయీ ! అధికార మెవ్వరికి, పాలింపంగదోయీ! ప్రపం
చాదర్శంబుగ సర్వమానవ సమాహ్లాదంబు సంధిల్ల నీ
వైదుష్య ప్రతిభా విశేషములు విశ్వమ్మెల్ల కీర్తింపగన్ !!!

అరుణహాసము

అద్దమరేయి నా సదనమందు పదం బిడి—పట్టుపాన్పుపై
నిద్దురపోవు నన్ను నవనీతకరమ్మున తట్టిలేపి—నీ
ముద్దుల కండ్లతో భువనమోహనరేఖలు నా ముఖమ్ముపై
దిద్దుచునున్న సౌహృదమయీ! వచియింపుము నీ వెవర్తెవో?

ఎవ్వతెవీవు? మంగళమయీ! మెలమెల్లగ—కన్నిపోవు నా
దివ్వియ పెద్దచేసి నవదీప్తులు నింపితి వింటినిండ—నీ
నవ్వు తరంగమాలల వినంబడు ‘విశ్వరహస్య’ నిస్వనా
లెవ్వియొ—భాగ్యముల్ పరువులెత్తెడు నీ కడకంటిచూపులన్ !!

చెక్కులు పాటల ప్రభలు చిమ్మ, దయా పరిపూర్ణ దృక్కులన్
చిక్కని ప్రేమరాగములు చింద, నవారుణ హస్త మెత్తి ఆ
దిక్కును చూపినావు! గురుతించితి నీ యనుశాసనంబు నో
చక్కనితల్లి! నా ‘కరుణసాహితి’ కింక నవోదయంబులే!!

మహాత్ముడు

నలువదికోట్ల తమ్ముల జీవితమ్ముల
కాయన మాట 'వేదాక్షరంబు'
భీరులనే కర్మవీరుల గావించు
ఆయన పిలుపు 'శంఖారవంబు'
సత్యంబు శాంత్యహింసలకు స్వాగతమిచ్చె
ఆయన బ్రతుకు 'మహాప్రయాగ'
కొల్లాయితో పిచ్చిపుల్లాయి వలె నుండు
ఆయన దీక్ష 'లోకైకరక్ష'
అత డొక 'పవిత్ర ధర్మ దేవాలయంబు'
అత డొక 'విచిత్ర విశ్వవిద్యాలయంబు'
ఆ మహాశక్తి 'అంత ఇం'తంచు తూచ
జాల మత డొక పెద్ద 'హిమాలయంబు'

నేతాజీ

నడిపించినావు! సైన్యములు వేలకు వేలు
స్వాతంత్ర్య భారత సమరమునకు -
ఝుడిపించినావు! చంచచ్చంద్రహాసంబు
తెల్లవారల గుండె తల్లడిల్ల -
విడిపించినావు! జీవితమెల్ల బలిచేసి
భరతపుత్రుల దాస్య బంధనములు -
తుడిపించినావు! నీ యుడుకు నెత్తురుతోడ
పారతంత్ర్య కళంక పంకరేఖ -
బాపుజీకి—పటేలుకు—పనికిరాక
కరగి—కడలంటి—ఒక 'తరంగమవు' ఒక 'మ
హా ప్రవాహమ్మ'వై—తల్లి యడుగులంట
పారలి ప్రవహించితివి సెబాసుర! సుబాసు!

అల్లల్లాడిన వాంగ్లశాసకుల రాజ్యస్తంభముల్ నీ 'చలో
ఢిల్లీ' యన్న మహానినాదమునకున్—ఢీకొట్టె నీ శక్తి 'లాల్
ఖిల్లా'లోని నిరంకుశత్వ పశుశక్తిన్—దేవతా హస్తముల్
చల్లెన్ నీ రణభేరిపై నవయుగ స్వాతంత్ర్య పుష్పాంజలుల్ !!!

'అజాద్ హిందు' మహాప్రభుత్వమున కధ్యక్షుండవై ఏ మహా
రాజుల్ గాంచని కీర్తి గాంచి, పరిపూర్ణ స్వేచ్ఛకై జీవితం
బాజన్మాంత మఖండ యజ్ఞమున 'స్వాహా'చేసి మా పూజ్య 'నే
తాజీ'వై దిశలన్ వెలార్చితివి స్వాతంత్ర్యప్రభాతప్రభల్ !!

హిందూ ముస్లిము లేకకంఠమున 'జైహిం'దంచు నీ బావుటా
క్రిందన్ నిల్చి పురోగమించిరలె కేల్ కేల్ రాయుచున్, నేడిటుల్
హిందూస్థానము చీలిపోదుగద నీవే యున్నచో—నెత్తురుల్
చిందంబోవుగదా జగజ్జనని సుస్నేహార్ద్ర వక్షమ్ముపై!

'దేశద్రోహి' యటంచు నిన్నుగని సందేహించెనా నీ మహో
ద్దేశంబున్ గ్రహియింపజాలని పరాధీన ప్రజాబుద్ధి—నీ
'యాశాజ్యోతి' స్వతంత్రభారతము నే డానందబాష్పాలతో
నీ శౌర్యోద్ధతి కంజలించినది తండ్రీ! తప్పు మన్నింపరా !!

శాంతికి క్రాంతి నేరిపి, ప్రజా హృదయాబ్జములన్ సువర్ణ సం
క్రాంతులు జాలువారిచి, జగమ్ముకు వేడివెలుం గొసంగు 'భా
స్వంతుడ' వీవు—తావక యశస్సులు భారతమాత మౌళిపై
దొంతరమల్లెలైనవి గదోయి! ప్రఫుల్ల పరీమళమ్ముతో!

నీ వీరత్వము, నీ దృఢవ్రతము, నీ నేతృత్వమున్, నీ ప్రజా
సేవౌత్కంఠ్యము, నీ పురోగమన వైచిత్ర్యంబు, నీ సాహస
శ్రీవాల్లభ్యము గాంచి పొంగి పులకించెన్ విశ్వ విశ్వంభరా
భావోద్యానము—నీ శుభోదయము సౌభాగ్యమ్మురా జాతికిన్!!

తమ్ముల నిద్రలేపి, చిర దాస్య తమస్సులు బాపి, వెల్గులన్
జిమ్ము పథమ్ము జూప దయచేసిన దివ్య 'సువర్ణ సుప్రభా
తమ్మవు' నీవు—నీ జయ పతాకము నీడల నిల్చినారు భా
వమ్ముల జాతివర్ణమత వర్గ విభేదము మాని, యెల్లరున్!!

'దాసోహ'మ్మని పశ్చిమప్రభుల పాదమ్ముల్ తలం దాల్చు నౌ
దాసీన్యంబు సహింపజాలని పవిత్రక్షాత్ర కర్తవ్య దీ
క్షా సంరంభము పొంగి వెల్లువలు కాగా—తన్మహా విప్లవో
ల్లాసంబున్ జనముల్ 'సుభా'సనుచు బిల్వంజొచ్చిరుత్కంఠమై.

'జైహింద'న్న మహానినాదము ప్రజాస్వాతంత్ర్య మంత్రమ్ముగా
వ్యాహరింతురు భారతీయు లికముం దాచంద్రతారార్కమున్-
మా హృత్పద్మ వనాంతరాంతర గళన్మారందధారా పరీ
వాహంబుల్ పయనించు తావక మహత్వశ్రీ పద స్పర్శకున్ ! !

సింగారమ్ములు చిందు మంగళ సుధాశ్రీకమ్ములౌ నీ కనుల్
అంగారమ్ములు చిమ్మె స్వార్థపరతాహంకారశీర్షాలపై -
బంగాళమ్మది నీ మహోదయమునన్ భావి ప్రపంచమ్ములో
బంగారమ్ములు పూయురా ! విజయ శోభా వైభవోపేతమై ! !

'పొంగెడు గుండెలో పొరలిపోయెడు క్రాంతి కవోష్ణ రక్తమే
చెంగలువల్ గులాబులుగ చేసెను తల్లికి పాదపూజ మా
బంగరు బోసుబాబనుచు భారతభాగ్యవిధాత గాంధి క
న్నుంగవ నీరుపెట్టెను అనుంగు సహోదరునిన్ దలంచుచున్

నీ తేజోమహిమంబు మా హృదయమందే కాదు—విశ్వ ప్రజా
చేతోవీథుల కాంతిరేఖలు వెలార్చెన్—ఖండ ఖండాంతర
ఖ్యాతంబుల్ భవదీయ పౌరుషయశోగాథల్—లిఖింపంబడున్
స్వాతంత్ర్యోజ్జ్వల 'వీరభారతకృతిన్' సౌవర్ణవర్ణాలతో -

అగష్టువిప్లవము

అది యొక విశ్వవిప్లవ మహాశివరాత్రి - పరాజితప్రజా
హృదయము పొంగులెత్తి ప్రవహించిన వెచ్చనివేళయద్ది - ఆ
య్యుది పరదాస్య శృంఖలములందు కృశించెడి భారతాంబ క
భ్యుదయముహూర్త మట్టిటులనూగెనునాడుప్రభుత్వసౌధముల్.

అయ్యుది తమ్మిమొగ్గరమునం దభిమన్యుడు రాజరాజుపై
కయ్యు మొనర్పు క్రోధమున ఖడ్గము దూసిన క్రాంతిలగ్నమే!
అయ్యుది వీరభారత మహత్తరశక్తి పరప్రభుత్వముఙ్
వెయ్యిముఖాలతో కలచివేసిన విశ్వవిహార యాత్రయే!!

పారావారమునే దురాగ్రహముతో బంధింప నుంకించిరా
కారాగారములోన—విప్లవ తరంగాల్ పొంగి మిన్నంటి తద్
ద్వారమ్ముల్ పడగూల్చి బంధములు బ్రద్దల్ సేసి స్వేచ్ఛాఝరీ
పారంపర్యము నింపునం చెరుగరో పాశ్చాత్యభూమింజయుల్ !!

లేచిపోయినవి పోలీసుల టోపీలు
వందలువేలు రాంబందులట్లు
కాలిపోయినవి సర్కారు కచ్చేరీలు
ఖరదూషణాదుల కాష్ఠమట్లు
తెగిపోయినవి తంతితీగెలు భారతీ
యుల పారతంత్ర్య శృంఖలములట్లు
తరలిపోయినవి క్రిందకు రైలు పట్టాలు
పాశ్చాత్యరాజ్య సౌభాగ్యమట్లు
ఒకటి యనుటేమి నాటి మహోద్యమమున
రేగిపోయిన ప్రజల యుద్రేకమునకు
అల్లకల్లోలమై దద్దరిల్లిపోయె
తెల్లదొరల ప్రభుత్వ మందిరము లెల్ల

భారతవీరవిప్లవవిపంచిక భావిచరిత్రకారు డే
తీరున మేళవించునొగదే! యువయోద్ధల వేడి రక్తపుం
జారలు చూచి యశ్రువులు జారవొ కన్నుల, వేడివేడి ని
ట్టూరుపు లెట్టు లాపుకొనునో! ఎటులన్ స్వరముం బెకల్చునో!!

కాంగ్రెసు రథము

ధన్యజీవనుడు "దాదాభాయి నౌరోజి"
ఘనకీర్తి "బాలగంగాధరుండు"
తనయంత కొమరుని గనిన "మోతీలాలు"
ప్రాజ్ఞుండు "మాళవ్యపండితుండు"
సౌజన్యవారాశి "రాజేంద్రబాబు" సు
ధీమాన్యు "డబ్దుల్ కలామజాదు"
ఉత్తేజితమనస్వి "చిత్తరంజనదాసు"
శౌర్యవార్నిధి 'సుభాస్ చంద్రబోసు"
"అనిబెసెంటు" "బాపూజి" "జవహరు" "పటేలు"
"కృపలనీ" ఎక్కినట్టి కాంగ్రెసు రథమ్ము
నీ వధిష్ఠించితివి నేడు, నేర్పుమెరయ
నడపి పట్టాభి! ప్రజల మన్ననలు గొనుము !!

భగత్‌సింగ్

చెంగున దూకెరా కుపిత సింహ కిశోరముభంగి మా 'భగత్
సింగు' బ్రిటీష్ మహాగజము శీర్షముపై—నవ భారతమ్ములో
పొంగులువారె విప్లవ సముద్రము కట్టలుదాటి—ఎత్తెరా
మంగళహారతుల్ భరతమాతకు తద్రుధిరారుణాంశువుల్ ! !

నిన్నురిదీసి మా యెడద నిప్పురగిల్చిరి కూటనీతి సం
పన్నులు శ్వేతజాతి పరిపాలకు; లీ హృదయాగ్నికీల లిం
కెన్ని యుగాలకైన శమియించునె ! నీ స్మృతులంకితమ్ములై
యున్నవి మా దృగంతముల నొక్కొక వెచ్చని బాష్ప బిందువై! !

బాంబులు ప్రేలెరా బ్రిటిషు బాబుల గుండెలలో భవచ్చరి
త్రంబు స్మరించు మాత్రనె; స్వతంత్ర పథాన పురోగమించు నీ
వెంబడి పర్వులెత్తినవి విప్లవశక్తులు; నీ కవోష్ణ ర
క్తంబులు మా లలాట ఫలకమ్ములపై తిలకమ్ము లయ్యెరా ! !

అల్లూరి సీతారామరాజు

పాశవశక్తితో ప్రజలపై బడు నీచ నిరంకుశత్వమున్
నాశమొనర్ప దీక్షగొనినావటె! భారతభూమి విప్లవా
వేశము పొంగులెత్త ప్రభవించిన రోచిరుదాత్తవీచికా
రాశి వటే! తెలుంగు కజరామరణంబులు నీ చరిత్రముల్ !!

క్షాత్రము రూపుగైకొనిన సాహసికున్ నిను గాంచి భారత
క్షేత్రమునందు పొంగి పులకించిన దోయి త్రిలింగజాతి; సు
క్షత్రియవీర! నీ విజయ శంఖము బ్రద్దలుసేసె శాత్రవ
శ్రోత్రములన్; భవత్పదము సోకుట మన్యము ధన్యమయ్యెరా!!

రాచరికంపు రక్కసి కరమ్ములు సాచి అమాయిక ప్రజన్
దోచుపరప్రభుత్వమును దోచిన రాజుల చిన్నవాడ! వీ
రోచితమైన తావక మహోద్యమ మాంధ్ర పురా పరాక్రమ
శ్రీచరణమ్ములందు విరజిమ్మె నవారుణ విప్లవాంజలుల్ !!

గాము దొరలిర్వు రంగరక్షకులు గాగ
విండ్లు గొని భిల్లసైన్యాలు వెంబడింప
ధర్మ కౌక్షేయకమ్ము హస్తమున దాల్చి
దుమికితివి తల్లి దాస్య బంధములు ద్రెంప !!

దోపిడీల్ సేయు 'దొంగలదొర'వటంచు
ప్రేలుకొనుగాక తెల్లమొగాలు నిన్ను
డెనిపై దోపిడీ చేసితివి ? దురాగ్ర
హమ్ముపైన—నిరంకుశత్వమ్ముపైన

జీవితేశ్వరు నిన్ను దర్శింపలేక
ప్రణయవతి ప్రాణమే సమర్పణమొనర్చె ;
ఆమెతోడ సమైక్యమ్మునంది 'రామ
రాజు' వెల్ల 'సీతారామరాజు' వైతి !

పౌరుషము, పట్టుదల, దేశభక్తి, ధైర్య
సాహసమ్ము లనన్యాదృశములు గాగ
తెలుగుగుండెలు వెలిగించితివి, స్వతంత్ర
యజ్ఞమున నిండుబ్రతుకు 'స్వాహా' యొనర్చి !!

దోసిలియొగ్గి ప్రార్థనలతో నిను దోడ్కొనిపోయిరంట పో
లీసులు - దేవదేవునివలెఁ పరిచర్య లొనర్చిరంట, నీ
దాసుల మంచు తావక పదమ్ముల సన్నిధి నాయుధమ్ములఁ
రాసులు పోసిరంట, బళిరా ! భవదీయ మహాప్రభావముల్ !!

కళవళమందె నీ 'మిరపకాయ టపా'కు ప్రభుత్వ మిల్టరీ
దళములు; నీ విజృంభణకు తల్లడిలెఁ పశుశక్తి; సర్వదా
తళతళలాడు నీ సుచరితమ్ములు భారతభారతీ మహో
జ్జ్వల మకుటాగ్రమందు విలసద్రుచి రంజిత రత్నపుంజమై !!

తెలుగు వెలుగులు

నాగార్జునాద్రి నున్నని పాల రాలపై
        శ్రీలు చిందించె మా శిల్పబాల
విద్యానగర మంజులోద్యాన వీథుల
        నవ్యతల్ నెరపె మా కావ్యకన్య
త్యాగరాయల ప్రేమరాగ డోలికలలో
        కమ్మగా నూగె మా గానలక్ష్మి
ఏకశిలాపురీ ప్రాకార శిఖరాల
        విహరించె మా వీర విజయరాజ్ఞి
దిక్కు దిక్కుల కీర్తి చంద్రికలు నింపి
వెలుగులు వెలార్చుకొనియె మా తెలుగుతల్లి
నా పురా వైభవానంద నందనమున
నవ్వుకొన్నవి నవ వసంతమ్ము లెన్నొ !!

పురుషోత్తముడు

[భారతదేశ చరిత్ర భారతీయులే వ్రాయక పోవడం మన దురదృష్టం. మొదటనుంచీ మన వారికి పరబ్రహ్మ మీదే గాని భౌతిక ప్రపంచం మీద విశేషాభిమానం లేకపోవడమే దీనికి కారణ మనుకుంటాను.

ప్రపంచ విజేతగా సుప్రతిష్ఠితుడౌదామన్న కాంక్షతో పురోగమించిన గ్రీసు దేశాధిపతి అలెగ్జాండరు భారతభూమిలో పురుషోత్తమునితో ప్రతిఘటించి పరాజితుడై తిరోగమించాడు.

ఈ యథార్థాన్ని కప్పిపుచ్చి స్వార్థపరులైన గ్రీకు చరిత్రకారులు తమ గ్రంథాల్లో అలెగ్జాండరును విజేతగానూ పురుషోత్తముని పరాజితుని గానూ చిత్రించారు. ఆంగ్ల చరిత్రకారులు కూడా వీరికి తాళం వేస్తూ ఆ అభిప్రాయాన్నే మనకు అందించారు.

విమర్శనాదృష్టిలేని మన చరిత్రాధ్యాపకులు
అలెగ్జాండరు దండయాత్రదగ్గరనుంచి ఆగష్టు
విప్లవం దాకా ఈ అసత్య అనర్థక బీజాల్నే మన
విద్యార్థుల హృదయక్షేత్రాల్లో నాటారు.]

క్షాత్రతేజస్సు భారతక్షేత్ర మెల్ల
కాంతులీనిన స్వర్ణసంక్రాంతు లవ్వి;
భరతపుత్రుల కీర్తి సంపదల పంట
గాదెలకు పోసికొన్న యుగాదు లవ్వి!!

హైందవ పతాక లాకాశమందు కెంపు
లారవోసిన యరుణోదయమ్ము లవ్వి;
భారతసవిత్రి సౌభాగ్య భాగ్య రేఖ
నవ్వి నాట్యాలు సేయు దినమ్ము లవ్వి!!

నాడు పాంచాల మేలుచున్నా, డపార
శౌర్యమూర్తి, దిగంత విశ్రాంత కీర్తి;
మత్త మాతంగయూథ సంపత్తి వెలయు
నుత్తమగుణోన్నతుడు పురుషోత్తముండు.

ఆ పురుషోత్తమప్రభు మహత్తర చిత్తము ధైర్యలక్ష్మికిన్
గాపుర మయ్యె, వాని కడకన్నులు ప్రాక్తన భాగ్య రాశికిన్
దీపిక లయ్యె, దిగ్విజయ దేవికి తత్ ప్రతిభా ప్రతాపముల్
నూపుర యుగ్మ మయ్యె, సుమనోజ్ఞము లాతని భారతీయుతల్!!

"రంగులు చిందు సుందర కరమ్ములతో నవ మోహనాంగులై
యంగడి రాశిపోసికొని యమ్ముదురంట మణుల్ సతి మణుల్
బంగరు కొండలున్, రజిత పర్వతముల్, గలవంట భారత
ప్రాంగణ మం"దటంచు బహుభంగుల చారులు విన్నవించినన్.

గండరగండడై భరతఖండము నెల్ల జయించు కాంక్ష, ను
ద్దండ తురంగ సైన్య సముదాత్త జయాభ్యుదయుం, డఖండ దో
ర్దండ పరిస్ఫుర ద్యవనరాజ్య రమా రమణీయు, డ 'య్యల
గ్జాండరు'వచ్చె భూవిభులు కాన్కలతో నెదు రేగుదేరగన్.

వచ్చుచునున్న ఆ య్యవన వాహిని కడ్డమువచ్చి స్వాగతం
బిచ్చెను వీర భారత నరేంద్రుడు క్షాత్రకులోచితంబుగన్ ;
రెచ్చి పరాక్రమించి యెదిరించి రణం బొనరించినారు గో
ర్వెచ్చని రక్తధారలు స్రవింపగ గ్రీకులు భారతీయులున్.

అక్షీణ ప్రతిభా బలాఢ్యము, రణవ్యాపార పారీణమౌ
లక్షా యిర్వదివేల సైన్యము జయోల్లాసంబునం దోడురాఁ
దక్షత్వమ్మున బోరు గ్రీకుప్రభువుం దర్శించి జీలంనదీ
వక్షం బెంతయు తల్లడిల్లె భవితవ్యం బెంత సందిగ్ధమో !

తమ తుండమ్ముల జుట్టుచుఁ, ధరణిమీదఁ గొట్టుచుఁ, శత్రుసై
న్యములం ధ్వంస మొనర్చె భారతమహేంద్రస్వామి మత్తేభయూ
ధము, పాంచాల యశోధురంధర సముద్యద్యుద్ధభేరీ నినా
దము లాక్రాంతదిగంతరాళములు బ్రద్దల్ సేసె బ్రహ్మాండమున్.

భారత వీర సైనికుల బాణ పరంపర గ్రీకు రక్తపుం
ధారల స్నానమాడినవి, తల్లడమంది చమూ సమూహముల్
పారె, హఠాత్తుగా యవనభాగ్యవిధాత తురంగ మంతలో
ధారుణి గూలె, ఆర్య వసుధాపతి బల్లెపు బాకు పోటునన్.

ఆశ నిరాశయై—వివశుడై వశుడయ్యె—నఖండ సంగరా
వేశము దక్కి గ్రీకు పృథివీపతి, భారత చక్రవర్తికిన్—
దేశ జిగీషమై అరుగుదెంచి పరాజితుడైన శౌర్య వా
రాశి సికిందరుం గని చరస్మితుడై పురోషోత్తముం డనెన్—

'శూర శిరోమణీ! రిపునిషూదన! విశ్వ జిగీషమై యసా
ధారణులైన గ్రీకు సరదారులతో చనుదెంచినారు, మా
భారతభూమిలో మెరకపట్టి భవ జ్జగదేక జైత్ర యా
త్రా రథ మాగిపోయెను—కదల్చగలే రడుగైన ముందుకున్ !

హిందూ గ్రీకులు వియ్య మందుకొని సాహిత్యమ్ము విజ్ఞానముల్
సౌందర్యమ్మును పంచిపెట్టినవి విశ్వమ్మెల్ల ; స్వార్థమ్ముతో
హిందూస్థానము గెల్వవచ్చితిరి మీ రీనాడు, మా ముంగిటన్
బందీలైతిరి—మారిపోయినవి మీ మా పూర్వ బాంధవ్యముల్ !

లక్ష సువర్ణ ఖండములు లంచ మొసంగి, రహస్య వైఖరిన్
తక్షశిలాధినాథుని మనస్సును మాఱిచి నేర్పుగా భవ
త్పక్షము త్రిప్పుకొంటిరి—ప్రపంచవిజేతల రాజనీతికిన్
లక్షణ మిట్టిదా— విజయలాలస యింతటి గ్రుడ్డి దయ్యెనా !

పట్టపగల్ నదిం గడవ ప్రౌఢిమ చాలకగాదె గ్రీకు స
మ్రాట్టులు అర్ధ రాత్రి అపమార్గమునం బడి పోయినారు; మీ
పట్టుదలల్ విదేశములపై బడి దోచుటయా ! చరిత్రలో
నిట్టి విచిత్రముల్ వినిచెనే భరతావని యెన్నడేనియున్ ?

అరజనీ హృదిన్ రణ రహస్యము లెట్టి విచిత్ర వేషముల్
మారుచుకొన్నవో గగనమండలమే యెరుగున్—ఘనాఘనా
సార మెరుంగు—నంధతమసం బెరుగుఁ—ఎరుగుఁ నదీ పయః
పూరము—నాటి ప్రొద్దు పొడువుల్ భరతోర్వికి సుప్రభాతముల్.

భారతభూమిలో పిరికిపందకు స్థానములేదు, లేదు మా
పౌరుష వాణికిఁ శిథిలభావము, శత్రువు యోగ్యుడైనచో
గౌరవమిచ్చి గౌరవము గైకొను పద్ధతి మాది, తెల్పు డే
తీరున నేడు మిమ్ము గురుతింపుమటందురో' యంచుబల్కినన్.

'వీరులు మీరు, నేను నొక వీరుడ, వీరు మరొక్క వీరు డే
తీరున గౌరవించునో అదే క్రియ గాంచు'డటంచు ధీర గం
భీర గళమ్ముతో పలికి మిన్నక నిల్చిన 'గ్రీకు రాజ కం
ఠీరవు'గాంచి ముచ్చటపడెఁ పురుషోత్తమ చక్రవర్తియున్.

బంధ విముక్తు జేసి ప్రియ భావముతో యవనేశునిన్ సుహృ
త్సంధి నియుక్తు జేసె నృపసత్తము డా పురుషోత్తముం—డిటుల్
సంధిలె మైత్రి నాగరక జాతులు రెంటికి—నిట్లు గ్రీకు గ
ర్వాంధ తమస్సు లారుపదియైనవి భారత భాను దీప్తికిన్.

గ్రీకు చరిత్రకారులు లిఖించిన స్వాతిశయార్థ గాథలే
గైకొని ఆంగ్ల పండితులు కట్టుకథల్ రచియింప, వానికే
తోకలు చేర్చి గ్రంథముల దూర్చిరి బానిస భారతీయ చా
ర్వాకులు—సత్యసూక్తి నుడువం డొకడున్ సవిమర్శకమ్ముగన్.

ఖండన పొందిశిం గని, ప్రపంచము గెల్వ దలంచు గ్రీకు మా
ర్తాండుడు నేటి కొక్క భరతక్షితిపాలున కోడె నన్న బ్ర
హ్మాండము మున్గిపోయినటులై కథ నడ్డము ద్రిప్పినా'రల
గ్జాండరు' జేతయా? విజితుడా 'పురుషోత్తము' డింత మోసమా?

'ప్రాకట శౌర్య ధైర్య పరిపాకులు, వీరరస ప్రతీకులౌ,
గ్రీకులు కాందిశీకు లయి కేల్గవ మోడ్చిరి. వీర భారత
శ్రీ'కను దుర్యశమ్ము తమ శీర్షముపై బడకుండ చల్లగా
లోకము కన్నుగప్పి—రెటులో మసిపూసిరి వాస్తవమ్ముపై!!

కల్యాణగీతి

శ్రీకరమ్ములు పతికి నాట్యైకలోల
శివ జటాజూట గాంగేయ శీకరములు !
రంజితమ్ములు సతికి శర్వాణి చరణ
కంజ మంజుల మంజీర శింజితములు ! !

వేమనయోగి

యోగిరాజువో కవిరాజువో వచింపు !
మా యతిగణాలు ప్రియమొ ఈ యతిగణాలో ?
భూతియో గీతియో ప్రీతి ? చేతిలోని
దాత్మబోధామృతమొ కవితామృతమ్మొ !!

తళుకు లీనెడు చెక్కుటద్దాలమీద
జారిపోలేదు కోరమీసాల సొగసు ;
తరగనేలేదు మంజులాధరములోని
రక్తిమమ్మింతలోన విరక్తి యేమి ?

పొలుగారెడు నీ ఫాల ఫలకమందు
చెఱగిపోలేదు రాజ్యలక్ష్మి పదాలు ;
పసిడిమేడలు విడనాడి పల్లెటూళ్ళ
వైపునకు సాగిన విదేమి నీ పదాలు ?

"కవియో! యోగియొ! తత్త్వదర్శకుడొ! సాక్షా ద్దక్షిణామూ ర్తియై
శివుడే వచ్చెనొ కొండవీటి కిటులన్ శిష్యాళితో" నంచు ని
న్నవలోకింపగ పల్లెపట్టు ప్రజ లంతా వచ్చుచున్నారు—నీ
వెవరయ్యా? తెలుగుం బొలాలపయి విన్పించెన్ భవద్గీతికల్!

గోచీ పెట్టెను పెట్టలే దనుటకున్ కొట్లాట—తిక్కన్నకున్
ప్రాచీనుం డని, కాదు తిమ్మనకు నర్వాచీనుడం చేదియో
పేచీ—యీ సిగపట్ల గోత్రముల కబ్బే నేను పోలేను—నీ
వాచామాధురి నీనిరర్గళ కవిత్వ స్ఫూర్తి గీర్తించెదన్.

తెలుగుదనమ్ము ఆటవెలదిన్ జతగూర్చు కవిత్వతత్త్వ వే
త్తల తలమానికం బవట—తావక నిర్భయ నీతి దీపికల్
వెలుగులు జిమ్మె జానపదవీథుల-మా తెలుగమ్మ గుమ్మముల్
కళకళలాడె నీ కృతులు గట్టిన పచ్చని తోరణాలతో!

అభిరామాకృతులైన నీ కృతులు నవ్యత్వాభిరామమ్ములై
ప్రభుతం గన్నవి యావదాంధ్రజన హృత్పద్మమ్ములన్-భాను స
న్నిభ! యుష్మత్కవితారుణప్రభలు నిండెన్ గేహగేహాల-మా
యభివాదమ్ములు గొమ్ము వేమన కవీంద్రా! కర్మయోగీశ్వరా!

తీయతీయని నీతి జాతీయములను
తెలుగుబిడ్డల నోటి కందించినావు;
కాగుడింతాలలో డిప్పకాయ గూడ
అప్పగించును నీ 'ఉప్పుకప్పురంబు'

పొట్టి చొక్కాలతో నింత బొట్టెలమయి
వీథిబడి కేగు తొలి సంజ వేళలందు
ఆటవిడుపులనాడు మా అయ్యవారు
చెప్పినారయ్య! మాకు నీ 'చిత్తశుద్ధి'

గొడ్లమేపుకొనే కుఱ్ఱకుంక మొదలు
శ్రుతులు వ్రేలాడు వృద్ధపండితుని వరకు
వేమనకవీంద్ర! నీ గీతి విననివాడు
కానరా డిప్పటికి తెల్గుగడ్డమీద.

నీతి కేతనంబు నీ చేత ధరియించి
చెడుగుమీద దాడి చేసినావు:
నీదు మకుటశోభ నిండెను సర్వత్ర
విశ్వమందు నీవు శాశ్వతుడవు!

సంఘసంస్కర్తవై దురాచార విష వి
దగ్ధ జగతికి నూత్న చైతన్య మొసగి
త్రోవ చూపించినావు ముందునకు నీవు -
మంచి మొనగాడ వయ్య! వేమనకవీంద్ర!

నీ మనోహర మకుట సన్నికటమందు
వెలుగుబాటలు గన్నారు తెలుగువారు;
వెలయుచున్నారు సాహితీ వీధులందు
నెందరో పిల్ల వేమన్న లిప్పుడిపుడు

పాకీపిల్ల

[ఉదయం సుమారు ఏడుగంట లవుతుంది.
బజారున వస్తూం దొక పాకీపిల్ల. చేతులో
చీపురుకట్ట-చంకనచింపిరితట్ట, బాలభానుడు
తన లేత కరాల్తో ఆమెను లాలిస్తున్నాడు.
భగవతి వసుంధర అడుగడుగునా ఆమె
చిన్ని పాదాల్ని ముద్దుపెట్టుకుంటున్నది.]

తన సుఖము వీడి తోడి సోదరుల సౌఖ్య
మునకె జీవిత సర్వస్వమును వ్యయించి,
ఏవ మెరుగని నీ యమాయికపు ప్రేమ
లోతెరుగజాల దీ స్వార్థ లుబ్ధ జగతి.

నీ పవిత్ర ప్రకృతి స్వదేశోపకృతికి
త్రోవ చూపించెతే మహాత్ములకు గూడ
భరతజనయిత్రి ప్రేమంపు పసిడిముద్దు
తొలుదొలుత నీవె అందుకొందువు గదమ్మ !

చీపురు నొక్క చేత ఒక చేతను చింపిరి గంప బూని యీ
పాపపు గుప్ప లూడ్చెదవు బాలిక! చీదర లేదె సుంత? నీ
యోపిక చూచి మెచ్చి తలయూచు జగత్పిత కన్నుగొల్కులన్
తేపకు తేపకుఁ బయలుదేరు నవే నులివెచ్చ బాష్పముల్ !!

ఆకల్పాంతము నీ పవిత్ర దినచర్యల్ నిత్యనిర్నిద్ర వి
శ్వైకప్రేమ మహాగమమ్మునకు 'తూచా' పోని వ్యాఖ్యానముల్;
పాకీదానిగ ఆడిపోసికొను ఈ పాపిష్ఠిలోకమ్ము నీ
బాకీ తీర్పుకొనంగలేదు జగదంబా! జన్మజన్మాలకుఁ.

కుక్షిస్థ మ్మగు కుళ్ళురుంగడు—కృశాంగుం డీడ్వలే కీడ్వగా
రిక్షాలో జనుచున్న ఆ పశువు దారిన్ తొల్గిపో వంచు ని
న్నాక్షేపించును పండుకోతివలె మోమంతా కనుల్ చేసి—ఏ
మో క్షోభించును కొంప మున్గి నటు లబ్బో! ఎంత బిబ్బోకమో!

ఈ గతి నెవ్వ మెల్ల సహియించి యుగమ్ములనుండి చేయు నీ
త్యాగము గుర్తెరుంగదుగదా! నెల కిచ్చెడి రెండణాలకే
యాగము సేయు లోకము, యథార్థముగా తమ సేవకోసమే
భాగవతమ్ములోని భగవంతుడు నిన్ను సృజించినట్లుగఁ.

చెల్లి ! నీ బీద మోము దర్శించినంత
విసము గుటిపించు నేమి రక్కసి జగమ్ము!
మానవత్వమ్మునే యవమానపరచు
పసరముల సంత యిది దయారసము సున్న.

ఒక్క రో జీవు వీథుల నూష్వకున్న
తేలిపోవును మా పట్టణాల సొగసు !
బయటపడునమ్మ ! బాబుల బ్రతుకు లెల్ల
ఒక క్షణ మ్మీవు గంప క్రిందకును దింప.

పావనమ్మైన నీ ప్రజాసేవకొరకు
త్యాగమయమైన ని జీవితమ్ముకొరకు
కార్పలే దొక్క కరుణాశ్రుకణముకూడ–
జార్పలే దొక్క వెడి నిట్టూర్పుకూడ—

ఉక్కు పాదాలతో నిన్ను త్రొక్కు—'దున్న
పోతు సంఘమ్ము'పై సానుభూతి చాలు ;
కడుపు గడవంగ చాల మార్గములు గలవు
బైటబడుమమ్మ ! యీ మూగ బ్రతుకునుండి.

'పాకీపిల్ల' వటంచు నిన్ను నిరసింపంజూతు రమ్మా ! స్వయం
పాకస్వాములు కొంతమంది, ఇది యే పాపంబొ ! మూన్నాళ్లలో
నే కన్నుల్ తలకెక్కి వెన్క గన రీ నిర్భాగ్యదామోదరుల్
పాకీదేగద మాకు మా జనని బాల్యమ్మందు సంజీవనీ !

మాతృస్థానము నందుకొన్నయది యుష్మన్మూర్తి లోకాన, ఊ
హాతీత ప్రణయాధిదేవతకు పుణ్యక్షేత్రమే యయ్యె నీ
చేతోవీధి, పరార్థచింత నుపదేశించున్ భవద్వృత్తి, ప్ర
ఖ్యాతంబైనది నీ ప్రవృత్తి ఇదిగో నమ్మా ! నమోవాకముల్.

ముందడుగు

కై సేసినారు ! నీ కవికుమారులు శార
-దాదేవి మెత్తమెత్తని పదాలు
చిందించినారు ! నీ శిల్పకారులు కళా
కళ్యాణి కడకంట కాంతిలహరి
స్రవియించినారు ! నీ వైజ్ఞానికులు వృక్ష
ములచేత మనసులోపలి నిజంబు
కరగించినారు ! నీ గాయకాగ్రణులు గుం
డెలు లేని మొండిబండలను కదిపి
అభ్యుదయ మార్గమందు ముందడుగువేసి
జతన మొనరింపుమోయి ! భారతకుమార !
చేత జాతీయ కేతనశ్రీ తలిర్ప
వెలగగలవోయి ! విజ్ఞానవీథులందు.
౬

ధర్మపరశు

[జమదగ్ని శాంతమూర్తి. తపస్సంపన్నుడు. మహాఋషి. మునిపల్లెలో భార్యా పుత్రులతో కాపురం. పర్ణశాల పంచముందు వున్న ఆవు ఒక్కటే ఆయన సర్వస్వం. ఒకరోజు వేటకు వచ్చి ఆకలితో నకనకలాడే రాజుకూ పరివారానికీ ఆతిథ్య మిచ్చాడు ముని.

పిలిచి పిండివంటలతో విందు చేసినందుకు ప్రతిఫలంగా ముని హోమధేనువు మీద కన్ను పడింది కార్తవీర్యుడికి. ఆ దురాక్రమణకు అంగీకరించలేదు తపస్వి. రాజుగారి కోపం వచ్చింది. నిరంకుశత్వం వేయికరాలు చాచుకొని ముందుకు నడిచింది.

హింస అహింసమీద కత్తి దూసింది. అధర్మం ధర్మం మీద దాడి చేసింది. పసుబలం ఆత్మబలాన్ని పరాభవించింది. బలవంతంగా ప్రజాధనం ప్రభుత్వ భవనంలో బందీ అయింది.

గోమాత ఘోషవిని అహింస కన్నులు తెరిచింది. ధర్మపరశువు పైకి లేచింది. ఆత్మబలం విజయయాత్ర

సాగించింది. అధర్మమూ దాన్ని సమర్థించిన శక్తులూ పటాపంచలయినై. వేయిచేతులు తెగిపడినై. నిరంకుశత్వం నిర్మూలమయింది. ధర్మం జయించింది. ఇదీ పరశురామునిపై నా భావన. ఇదే నా 'ధర్మపరశు' కావ్య నిర్వచనం.]

బ్రహ్మవర్చస్సు చిందు నీ ఫాలతలము
క్షాత్ర తేజస్సు జిమ్ము నీ నేత్రయుగళి
భార్గవా ! నీవు క్షత్రియబ్రాహ్మణుడవొ !
బ్రాహ్మణక్షత్రియుడవొ ! విభ్రాంతిగలిగె.

అలిక పలకమ్ముపయి రక్త తిలకమేమి ?
క్రాంతిసంక్రాంత మగు పురోగమన మేమి ?
గండ్రగొడ్డలితో భుజాస్కంధమేమి ?
విశ్వభీకరమైన ఈ వేషమేమి ?

ఎవడురా వాడు ! కదిసి కవ్వించినాడు
మరచి నిదురించు వీరకేసరిని తట్టి—
ఎవడురా వాడు ! తలదూర్ప నెంచినాడు
అరిభయంకర మృత్యుగహ్వరములోన.

ఎక్కడ కీ ప్రయాణము మునీంద్రకుమారక ? జింకచర్మ మే
దిక్కున పారవై చితి విదేమి కనుంగవ చింతనిప్పులన్
గ్రక్కుచునున్న, దుద్ధృత కరమ్మున నూగెడి ఆ కుఠారమే
మ్రుక్కడి దానవాధముల మూపుల దూకగ నుత్సహించెరా ?

నడుముబిగించి వల్కలమునన్, జడలన్ సిగజుట్టి, కన్బొమల్
ముడివడ, వీరరక్త మిడి మోమున, విప్లవ గర్జకుం దిశల్
తడబడ, కాలరుద్రుని విధాన కుఠారము చేత బట్టి నీ
వడుగిడ దద్దరిల్లినదిరా ! పృథివీతల మొక్కపెట్టునన్.

సత్యతపోధనుండవె ! ప్రశాంతుడవే ! జమదగ్నిరేణుకా
పత్యమవే ! మహేశ్వరుని భక్తుడవే ! మరి బ్రాహ్మణుండవే !
జాత్యనురూపధర్మగుణసంపద నెంచక రౌద్రమూర్తివై !
హత్యల కిట్లు పాల్పడితివా ! మతిపోయినదా భృగూద్వహా !

నే నొక సార్వభౌముడ ననే మదమే తలకెక్కెనో ! కనుల్
గానడు కార్తవీర్యు డధికారము మౌనిజనమ్ము మీదనా !
ధేనువు నీయకున్న గురుదేవునిపై పగబట్టి ద్వేషరో
షానల దుర్విదగ్ధుడు దురాక్రమణంబున కుద్యమించునా !

ఇంటికి పిల్చి స్వాగతము నిచ్చి ప్రియంబున విందుసేయుటే
కంటక మయ్యెనా ప్రభువుగారికి—ఆశ్రమ హోమధేనువున్
గెంటుకపోయె క్రౌర్యము చిగిర్చిన వేయికరాలు సాచి—ఈ
కొంటెతనమ్ము రక్తబలి గోరదె హైహయరాజవంశమున్ !!

మాలిమిచేసి ఎంత బ్రతిమాలిన గోవు నొసంగనట్టి గూం
డాలకు బుద్ధిసెప్పెడు కుఠారముధాటికి నిల్వలేక గ
గ్గోలయిపోయి రాజుకొడుకుల్ కనుచాటుగ ఆశ్రమంబులో
కాలిడి నీవు లేని తఱి కంఠముకోసిరటే తపోధనుణ్ !

'పఱపఱ గొంతుకోసిరి కృపారహితాత్ములు గోలపెట్టి బి
ట్టఱచెడి నన్ను లెక్కగొనరైరి రవంతయు రామ రామ !' యం
చిరువదియొక్కమారు జనయిత్రి యురస్థలి బాదుకొన్నదా !
తరమినదా ! నినుణ్ రుధిరధారల తండ్రిఋణమ్ము దీర్పగణ్ !

గడగడలాడె రాచతలకాయల స్వర్గపుమెట్లు గట్టు క
ట్టిడి జగజెట్టి ! నీ బొమముడిణ్ గని దైవతరాజు కాళ్ళు—త
ల్లడపడి సంభ్రమించి రుడురాడ్ దినరాజులు—రాతిగుండియల్
'దడదడ' కొట్టుకొన్నవిగదా గిరిరాజునకుణ్ పరంతపా !

ఎయ్యెడ నేర్చుకొంటివి మునీ ! గడిదేరిన రాచవారితో
కయ్యముసేయునేర్పు ? మొనగాడవు ! కోసితి వూచకోత—అ
క్షయ్యము లయ్యె నీ విజయగాథలు భావిచరిత్రలోన, మా
యయ్య ! అనుగ్రహించి ఇకనైనను గొడ్డలి క్రిందపెట్టుమా ?

చిన్నతనంబునన్ శివుని శిష్యుడవై రజతాద్రిమీద గై
కొన్న మహాప్రయాసమునకుఁ ఫలితార్థ మిదే నటోయి! ఏ
మన్న నికేమియున్నది మహాబలికాండ సమాప్తమయ్యె - ఇం
కెన్ని యుగాల కీ రుధిర మెండునొ భారతభూమి గుండెపై !

దర్పమెలర్ప వైరి వసుధాపతులన్ వధియించి తండ్రికిఁ
దర్పణ మాచరించితివె తద్రుధిరమ్ముల, భూమిభారముఁ
దీర్పగ జన్మమెత్తితివి; దేశము కంటకశూన్యమయ్యె; రా
మార్పణమయ్యె క్షుద్రములు స్వార్థపరత్వ నిరంకుశత్వముల్ !

మే మిక చూడలేము —విరమింపుము వీరవిహారయాత్ర నో
స్వామి ! భవత్కుఠారము కసాయిదుకాణము చేసివైచె నీ
భూమి సమస్తముఁ, చెదరిపోవుచునుండె కనుల్, ప్రచండ తే
జో మహనీయమూర్తి! దయచూడుము! వీడు ముదగ్రరూపమున్!

బ్రద్దలైనవి శత్రుపక్ష వక్షఃకవా
టములు నీ గండ్రగొడ్డలికి దాకి
పారలిపారినవి నెత్తురుటేళ్ళు వీర వి
స్ఫూర్తి నీ కంటికెంపును గ్రహించి
దిమ్మెక్కినవి అష్టదిగ్గజమ్ముల శ్రవ
ణములు నీ సింహనాదముల కులికి
అల్లాడిపోయిన వాడశేషుని వేయి
తలలు నీ గాలి తావులకు నోర్చి
ఎంత సాహసమో ! ఎవ్వ రెంచగలరు -
ఎట్టి స్థైర్యమొ ! ఎవ్వ రూహించగలరు -
నీవు పరశువు చేబూని నిల్చినంత
అడలిపోయినదోయి ! బ్రహ్మాండమెల్ల.

గొడ్డలి పూని భూపతుల కుత్తుకలన్ తెగవేసి రక్తపుం
గడ్డ యొనర్చి తీ భరతఖండము భార్గవరామ ! - ఎట్లు లో
బడ్డదిరా నవోత్పలమువంటిది నీహృది ? సత్యశౌచముల్
గొడ్డరిపోయెనే ! చెరుపుకొందువె ! మౌనికులప్రతిష్ఠలన్ !

ఒక్క మునియేమి ఇరువదియొక్కమారు
దర్పధనులగు నృపుల విదల్చుటేమి !
ఏ మహాశక్తియో పొంగులెత్తి పొరలి
టెక్కులల్లార్చి గాక వేరొక్కడగునె !

'గోవు కొట్లాట' కా దిది - దైవబలము
దానవబలమ్ముపై జయధ్వజము నెత్తె —
ఇది ప్రతిక్రియ కాదు దుర్మదనిరంకు
శ ప్రభుత్వముపై ప్రజాశక్తి గెలుపు —

ఎవ్వ రేమనుకొన్న నీకేమి ? దైవ
శక్తి నీయందు కలదు దీక్షాతపస్వి !
కడుగుకొనుమయ్య ! రక్తపంకమ్ము తొలగ
నర్మదాతీర్థమందు నీ 'ధర్మపరశు' !

'తల్లిని జంపె' నంచు అయథార్థ కథానికల చరిత్రలో
నల్లిరి గాని, నమ్మదుగదా మది - దుస్సహ దుష్టశత్రులన్
త్రుళ్ళడగింప ముందునకు దూకు భవాదృశ సత్యవీర్య శౌ
ర్యోల్లసితప్రభావు లెటు లోర్తు రకారణమాతృహత్యకున్ !

ఉదయశ్రీ ౹౹

మా గాంధి తాత

అడుగువెట్టినచాలు అవనీంద్ర రత్నా రం
జిత కిరీటములు హారతు లొసంగు!
బయలుదేరినచాలు జయజయ ధ్వనులతో
గ్రామాలు గ్రామాలు కదలివచ్చు!
కొంగుబట్టిన చాలు కోటానుకోట్ల హ
స్తములు బంగారు వర్షములు గురియు!
పెదవి యొకింత విప్పినచాలు లక్షల
కొలది తలల్ వచ్చి కొలువుతీర్చు!
నవ్వినంజాలు పతిత మానవ సమాజ
మానసమ్ములు దేదీప్యమానములగు!
పట్టుపట్టిన చాలు సమ్రాట్టులైన
తలలు వంతురు మా గాంధితాత ముందు!!!

శాంతిదూత

అచ్చపు దాస్య శృంఖలములందు దగుల్కొని శౌర్యధైర్యముల్
చచ్చి కృశించు ఈ భరతజాతికి నూతనశక్తిదాతవై
వచ్చినయట్టి సూర్యభగవానుడ వీవు త్వదాగమమ్మునన్
విచ్చెనులెమ్ము మా నయనవీధుల గ్రమ్మిన కారుచీకటుల్ !

పవలున్ రాత్రులు నెత్రుటేళ్ళు ప్రవహింపన్ పాపభూయిష్ఠమౌ
నవకాళీ నరకమ్ములో చరణవిన్యాసమ్ము గావించినా
డవు నీ శాంతిమయాస్యకాంతి గని గూండా లందరున్ విశ్వ మా
నవ సౌభ్రాత్ర విధాత ముందు శరసన్యాసమ్ము గావింపగన్ !

నెత్తురు త్రావు రక్కసులె నీ చరణాలకడన్ వినమ్రులై
కత్తులు బల్లెముల్ గడలు కఱ్ఱలు బాకులునుం దుపాకు లిం
తెత్తున రాశిపోసి భజియించిరటే భవదంఘ్రి, మారణో
న్మత్తుల మత్తు దింపగల మంత్రము లెచ్చట నేర్చుకొంటివో ?

కండల్ నిల్వన చీల్చి సోదరుల రక్తమ్మాను నక్తంచరుల్
గూండామూకలు పిల్లికూనలవలెన్ కూర్చుండినారంట నీ
జెండా నీడలలో, సుధా మధుర వాక్ క్షీరమ్ములం ద్రాపి యీ
గండాగొండిశిఖండులం దనుపు నీ కారుణ్య మేపాటిదో!!

జవహరు డల్లదే విజయశంఖము నొత్తుచునుండె కేల గాం
డివము ధరించి, ఘంటలు ఘణిల్లున మ్రోగెను వీరభారతీ
భవనము ముందు, పగ్గములు బట్టి ప్రజారథ మింక నాజవం
జవముగ త్రోలుమా! విజయసారథివై విజయమ్ము సేయుమా

దురహంకారులు స్వార్థదూషితమతుల్ దుశ్శాసనుల్ దుష్క్రియా
పరు లున్మత్తమహాపిశాచములు పైపై దూకి బాధించు నీ
భరతక్షోణికి దిక్కు వేరెవరు నీ ప్రాపొందు దక్కన్, స్వరా
జ్యరథ మ్మెక్కి ప్రజాతతిన్ నడుపుమయ్యా! కర్మవీరాగ్రణీ!!

'గుప్పెడు ప్రాణముల్ ప్రజలకోసమ యర్పణసేతు హింసయే
తప్పనినా'డటంచు బహుధా ప్రవచించిన నీ ప్రతిష్ఠకై
ముప్పదిమూడుకోట్ల శిరముల్ ప్రణమిల్లెనుగాక గుండెపై
నిప్పులకుంపటుల్ నిలుపనేర్తు రికెన్నిదినాలు హైందవుల్?

పూజాపుష్పాలు

[బాపూజీ మదరాసు వచ్చినసందర్భములో]

అన్ని గుణంబులందున 'మహాత్ముడవే!' 'యుగపూరుషుండవే!'
యెన్ని విధాల చూచిన—యిదే యనుమానము మాకు—తెల్గువా
డన్నది గిట్టదేమి? ఇది ఆంధ్రుల పాపమొ—చందమామలో
చిన్న కళంక ముండుట విచిత్రము కాదుగదా! మహారథీ!

తిరుపతికొండదాక తమదేనట! చెన్నపురిన్ గ్రసింపగా
వరదలు వాగులై యరవవారల నెత్తురు పారునంట! యీ
మొరగులు మాని న్యాయపథమున్ గొను డంచును గూడకట్టు సో
దరుల కొకింత చెప్పవుగదా గడబట్టిన పెద్దవాడవై!!

రాజాజీ మొదలైన పెద్దలకు మా రాష్ట్రమ్ము పేరెత్తినన్
బేజారెత్తును గుండె, పెద్ద ప్రళయంబే తెల్గు బాజారులో
బాజా మ్రోగిన రెడ్డియార్ల, కిక మా భాగ్యమ్ము లెట్లున్నవో
'పూజాపుష్పము'లివ్వి యందుకొని బాపూజీ! ప్రసాదింపవే!!?

రాష్ట్రసిద్ధి

మీలో మీరు సవాలుకొట్టుకొని స్వామీ! 'ఆంధ్రరాష్ట్రమ్ము' బం
గాళాఖాతములోన ద్రోసితిరి - పైగా తెల్గువా రన్నచో
వేళాకోళము లయ్యె నల్గురకు—ఈ వేదాంతభాష్యాలతో
కాలక్షేపము చాలు, నింక దిగుడీ కర్తవ్యరంగమ్మునన్ !!

తోచీతోచని తోడిసోదరు లదేదో కోసుచున్నట్లుగా
చూచీచూడరు నేడు నాయకవతంసుల్, చీటికిన్ మాటికిన్
పేచీవేతురు, రాష్ట్రవాంఛయును తప్పే యయ్యె మా వారికిన్ -
చీచీ ఎంతటి శోచనీయ దశ వచ్చెన్ నేటి కాంధ్రోర్వికిన్ ?

అరవల మూతినాకి, 'అహహా' యని తోకలు త్రిప్పి, నేలపై
దొరలుచు, సందు చూచుకొని దూరుచు, చీకటి సందుగొందులన్
దిరిగెడు గ్రామసింహముల తీరున నాయకు లుండ, తెల్గు సో
దరుల యదృష్టమందు గలదా అభివృద్ధియు రాష్ట్రసిద్ధియున్

కాంతికి కళ్ళు మూసికొని, గాఢ తమోమయ ఘోర కాననా
భ్యంతరమందు ద్రిమ్మరు దివాంధములై యభిమానశూన్యులై
వంతలుపాడు మా తెలుగువారికి లక్షయుగాలకైన గ
త్యంతర మున్నదే? పరుల దాస్యము జాతికి ఖ్యాతిగూర్చునే?

కలయో - వైష్ణవమాయయో - యితర సంకల్పార్థమో-ఏదియో-
తలపంజాలము భారతావని స్వతంత్రంబయ్యె, మాతల్లి శృం
ఖలముల్ ఖల్లున నేలపై తెగిపడెన్, గానీ - స్వరాష్ట్రమ్ముకై
తెలుగుంబిడ్డ లొకింత నోచుకొనలేదే ఎంత దౌర్భాగ్యమో!!

ముంగల గానుపించి, పది మూరల దూరము పోయి, అంతలో,
చెంగట కేగుదెంచి, చెయి జిక్క, విచిత్రముగా నదృశ్యమై,
'బంగరులేడి' వోలె గనుపట్టుచునున్నది రాష్ట్రసిద్ధి - 'త్రై
లింగమహారథమ్ము' కదలింపుడు భారత రాజవీథులన్!!

'రంగా' దక్షత 'టంగుటూరి' యసిధారా దీక్ష 'పట్టాభి' మం
త్రాంగ ప్రౌఢిమ-యీ త్రయమ్మును సమైక్యంబై విజృంభించినన్
సాంగోపాంగ సమృద్ధమై మనకు రాష్ట్రం బబ్బదా - పండవా
బంగారంబులు - నిండవా తెలుగుశోభల్ - దేశదేశమ్ములన్

మన పుణ్యవాహినీ మధురాంబుపూరంబు
జలధి గర్భమ్ములో గలిపివైచి—
మన భాసమానా నాసమాన శేముషి, వృథా
వాదోపవాదాల వ్యయముసేసి—
మన స్వజాతీయాభిమాన సామ్రాజ్యమ్ము
పదవుల కోసమై బలి యొనర్చి,
మన విశాలాంధ్ర నిర్మాణ దీక్షాస్ఫూర్తి
తమిళ హస్తాలలో ధారవోసి,
మన పురా శౌర్య ధైర్య సంపదలు వర్ణ
మత విభేద పిశాచి కాహుతియొనర్చి,
తెలుగు గడ్డకు తలవంపు తెచ్చినాము
మేలుకొను! డింక మన రాష్ట్ర మేలుకొనుడు!!

భారత భాగ్య దేవత

కత్తి కదల్పలేదు—విశిఖాలు విదల్పనులేదు—గాండివం
బెత్తనులేదు—ఏక్రియ జయించితివో నరమాంస పారణో
న్మత్తుల? నీ ప్రభావము లమానుషముల్ భవదీయ శాంతి సం
పత్తికి దోసిలొగ్గెను ప్రపంచము భారతభాగ్యదేవతా!

పుటలా డెబ్బదియెన్మి దేగినవి బాపూజీ వయఃకావ్య సం
పుటిలో, పై పుట త్రిప్పులోపలనె మా పున్నెమ్ము మిన్నంది ప్ర
స్ఫుట భంగిన్ వినిపించె నేటి కిట సంపూర్ణ స్వతంత్ర ప్రజా
పటలీ వీరవిహార విశ్వవిజయ ప్రస్థాన భేరీధ్వనుల్!!

'యుగపురుషుండ'టంచు'పురుషోత్తమమూర్తి'యటంచు'మూర్తిమ
జ్జగదనురాగ శాంతిమయ సాత్త్వికశక్తి'యటంచు వేనవేల్
మొగముల ప్రస్తుతించెను ప్రమోదముతో జగమెల్ల నిన్ను ఏ
మగుదురు నీకు? తొల్లిటి మహమ్మదు క్రీస్తును బుద్ధదేవుడున్!

హత్య

హంత ! ఇదేమి ? నీదు ప్రణయాంకతటమ్మున నిద్రవచ్చి నీ
వింతటి వాడికత్తి నిటు లేటికి గ్రుచ్చితివోయి నిర్దయ
స్వాంతుడ! నాదు పేద హృదయమ్మున, చేయికదల్పబోకు-ప్రా
ణాంతకమైన యీ నరకయాతన గుండెలు మోయలేవురా ! !

విషక్షణము

ఉయ్యాలలో నూగుచున్న ముద్దుల బిడ్డ
లేచి కెవ్వున కేకవైచెనేమి ?
పాకలో లేగకు పాలిచ్చు గోవు ‘అం
భా’ యంచు గొంతెత్తి యరచెనేమి ?
జల జల ప్రవహించు జమున నిస్తబ్ధయై
నిలిచి కన్నుల నీరు నింపునేమి ?
చకచక పొలము దున్నుకొని పోయెడి రైతు
నాగలి ముందుకు సాగదేమి ?
కోటలో ఆరుగంటలు కొట్టబోవు
వాని హస్తాలు గడగడ వణకునేమి ?
ఏ మహాత్ముని గుండెపై కెక్కిచనెనొ
కాలపురుషుని రథరథాంగములు నేడు !!

దుర్దినము

కనుపింప దిదియేమి? కనక కాంతులు చిందు
సత్యావతార ప్రశాంతమూర్తి—
వినుపింప దిదియేమి? వీనులవిందుగా
'రఘుపతి రాఘవ రామ భజన'
కళదప్పెనేమి? ఏ కాలమ్ము కళకళ
లాడుచునుండు బిర్లాలమేడ -
తలవంచెనేమి? మిన్నులు ముద్దుకొను మూడు
రంగుల వీరభారత పతాక -
తడిసిన దిదేమి? కన్నీటిధారలందు
భరతజనయిత్రి ఖద్దరు పైటచెరగు -
ఏమొ పోగొట్టుకొన్నట్టు లేడ్తు రేమి?
గోడుగోడున నలుబది కోట్ల ప్రజలు !!!

పిడుగుపాటు

ఇదియేమీ ! నిజమా ! మహాత్ము డిక లేనేలేడ-యీ వార్త వ
ట్టిది కాదా - కరుణాసముద్రు డగు తండ్రిన్ హత్యగావించిరా -
ఇదియేమీ! ఇదియేమి! ఏమిటిది! స్వామీ! ఈ విషంబేమి-మ్రిం
గుదుమా-మ్రింగక తప్పదా-జగము గగ్గోలెత్తి వాపోయెడిన్ -

హింస యహింసపై పగవహించె, నవోదయశక్తిమీద వి
ధ్వంసకశక్తి దూకిన, దధర్మము ధర్మము నాక్రమించె, దు
ర్మాంస బుభుక్షు రాక్షసకరమ్ము ప్రశాంత మరుత్తరంగిణీ
హంసము నేసె, సాంధ్యసమయమ్మున విశ్వము విహ్వలింపగన్.

క్రొత్తవెలుంగుబాట నెటకో గొనివచ్చి, స్వతంత్ర భారతో
దాత్త నిదర్శనంబగు 'ప్రదర్శన' మంచు మహా భయంకరో
న్మత్త పిశాచినీ వికట నాట్యము సూపితివేమి? ఈ కథా
వృత్తము చూడలేము-తెరవేయుము-దీపము లార్పు మో ప్రభూ!

తీరని లోటు

గుండెలు జారిపోయె ప్రజకున్, కనుగోనల నశ్రు వాహినుల్
నిండె, నభమ్ము బ్రద్దలయి నెత్తిపయిం బడె. వద్దరిల్లి బ్ర
హ్మాండము క్రుంగిపోయినది. అంతటి తండ్రిని ధూర్తుడైన పు
త్రుండు కిరాత హస్తములతో వధియించె నటన్న వార్తకున్

మెత్తని గుండెనుండి పుడమిం బ్రవహించెడు పూజ్యబాపుజీ
నెత్తురు ద్రావుచున్ కనులనీరిడె మృత్యువు, బాపు లేమికిన్
సత్తెము చిన్నపోయినది, శాంతి కృశించె, నహింస యేడ్చె డ
గ్గుత్తికతోడ, ధర్మము దిగుల్పడె, క్రుంకెను కర్మసాక్షియున్ !!

నిండు మనస్వి - విశ్రుత వినీత పునీత యశస్వి - సాత్వికా
ఖండ తపస్వి - సత్యసహకారము చిట్టచిటారు కొమ్మపై
పండినపండు - బ్రహ్మఋషి - భారతభాగ్యవిధాత - ప్రార్థనా
మండప వేదిమీద నిక మా కనుదోయికి విందొనర్పడా ?

మౌనలేఖిని

'వ్రాయుము వ్రాయు'మంచు బలవంతము సేతువు నన్నుభావనా
ప్రేయసి! స్వేచ్ఛకై పరితపించెడి నల్బదిరెండుకోట్ల దే
శీయుల మైత్రికోసము కృశించి-కృశించి-నశించిపోయె జా
తీయ మహాతపస్వి గురుదేవుడు, చాలు-నికేమి వ్రాయుదున్ ?

'వ్రాయుము వ్రాయు'మంచు బలవంతము సేతువు దేవి! దేనితో
వ్రాయుదు? శాంతిదేవత యురమ్మున చిందెడి రక్తధారతో
నా! యమునాస్రవంతి నయనాంచల కజ్జల బాష్పధారతో
నా! యెటువ్రాతు విశ్వహృదయమ్ము కలంచు విషాదకావ్యమున్.

ఏమని వ్రాయుదుం? బ్రతుకు లిచ్చిన బాపు ఋణంబుతీర్చుకొ
న్నామనియా? స్వరాజ్యభవనంబున శాంతికి శాంతి చేసికొ
న్నామనియా? అఖండకరుణానిధి తండ్రికి కాన్క లిచ్చుకొ
న్నామనియా? కృతఘ్ననయనమ్ముల ఘోరవిషాగ్నిగోళముల్!

ధన్యజీవి

'ప్రేమార్ద్రహృదయుడౌ' జీమూతవాహను
జాలిగుండెల మధ్య జననమంది -
'నిరుపమాన త్యాగనిధి' దధీచి మునీంద్రు
నాశ్రమద్రుమరాజి నల్లువెట్టి -
'కరుణారసామృత గంగాలహరి' బుద్ధ
భగవాను కన్నీట చిగురుతొడిగి -
'ధర్మరక్షాప్రియదర్శనుం'డగు అశో
కుని చల్వ నాల్గు దిక్కులకు ప్రాకి
వను నహింసా లతామతల్లిని మహాత్ము
డంచితమ్ముగ పూలుపూయించి నాడు
మాలలం గూర్చి భారతమాత కంఠ
సీమ నర్పించి దివికి వేంచేసెనేడు !!

బాలబాపూజీ

విషపాత్ర మెత్తి త్రావెడి 'మహాయోగి' కన్
గొనలలో తాండవించిన యహింస
హృదయేశ్వరిని వీడి కదలు 'ప్రేమ తపస్వి'
బరువు చూపుల పొంగిపొరలు కరుణ
సిలువపై నిండు గుండెలు గ్రుమ్మరించు 'ద
యామూర్తి' నుదుట పొరాడు శాంతి
శిరసువంపక స్వేచ్ఛకొరకు పోరాడు 'వీ
రాగ్రణి' హృదయాన నలరు దీక్ష
ఏకమై - భారత ప్రజానీక పూర్వ
పుణ్యసంపత్తి పొత్తిళ్ళ పొదుపుకొన్న
పుత్తలీబాయి ప్రక్కలో నొత్తిగిల్లె
పోరుబందరులో నొక్క పురిటియింట!!

మహాప్రస్థానము

ఏ మహాత్ము ప్రేమహృదయముప్పొంగెనో
కరుణ వారిరాశి గట్లుతెగెనొ !!
పొర్లిపారుచుండె బిర్లాగృహమునుండి
జమునవైపునకు ప్రజాస్రవంతి !!

రత్నశిఖరి మీద రాయంచయే కాదు
చెట్టుమీద పరిగపిట్ట కూడ
వెక్కివెక్కి యేడ్చె వేడి బాష్పాలతో
సాగిపోవు బాపు శవము గాంచి

శాంత్యహింస లనెడు శస్త్రాస్త్రములు దాల్చి
సత్యకవచ మొడల సంతరించి
దండు నడపి నట్టి దండి సత్యాగ్రహి
కదలుచుండె శాంతి పదనమునకు !!

ఆగ్రహము లేదు - కలది సత్యాగ్రహంబె!
ఏ గృహము లేదు - కలది కారాగృహంబె
దేశమున కెల్ల సత్య సందేశ మతడు -
లోకమున కెల్ల నవనవాలోక మతడు -

సత్యసహకారమున కహింసా లతా మ
తల్లికను మెల్లమెల్లగా నల్లుబెట్టి
పూలు పూయించి తేనెలు జాలువార్చు
కర్మచంద్రుడు మన కింక గానరాడు!!

నయనములు మూసికొని బోసినవ్వుబాబు
తల్లి ప్రక్కన నా డొత్తిగిల్లె నట్లు!!
నయనములు మూసికొని యమునానదీ మ
తల్లి ప్రక్కన నేడొత్తిగిల్లె నిట్లు!!

బాపు - ప్రియబాపు - భారత పారతంత్ర్య
బంధములు బాపు మా ప్రియబాపు - నేడు
పాంచభౌతిక దేహ మర్పించుచుండె
కొడుకు లంటించు నీ యగ్నికుండమందు!!

నెత్తురులు చింద తన మొండి కత్తితోడ
దేశమును చీల్చె నా 'ఖాయిదేఅజాము'
మంచిగందంపు చెక్కల మధ్య నేడు
భగ్గు మని మండుచుండె మా బాపుగుండె!!

చేతికఱ్ఱవీడి చెప్పులు విడనాడి
కదలిపోయినాడు గాంధితాత!
'ఎగుడు దిగుడు' లేని 'హెచ్చుతగ్గులు' లేని
'తేళ్ళు ముళ్ళు' లేని దేశములకు -

ప్రాక్ప్రతీ స్వర్ణగర్భాన ప్రభవమంది,
తమ్ములను లేపి, నూత్నచైతన్య మొసగి,
ధ్వాంత మెడబాపి, స్వాతంత్ర్య కాంతు లిడిన
'భువనబంధుడు' పశ్చిమాంభోధి గ్రుంకె.

బ్రతికి పేరు ప్రతిష్ఠలు బడయలేక
చచ్చి గొప్పవా రగుదురు చాలమంది -
బ్రతికియుం జచ్చియును ఈ ప్రపంచమందు
మూడు కాలమ్ములకు మహాత్ముడవు నీవు!!

దివ్యమూర్తి

విచ్చేయుచున్నాడు! విశ్వ సామ్రాజ్యమ్ము
సాధించుకొన్న "దీక్షాతపస్వి"
దయచేయుచున్నాడు!! ధర్మమే జయ మన్న
కర్తవ్యమును దెల్పు 'కర్మయోగి'
వేంచేయుచున్నాడు!! వీర భారతశక్తి
చాటిచూపిన 'బోసినోటిబాబు'
వచ్చుచున్నాడు!! నల్వదికోట్ల ప్రజలకు
మేలుకొలిపిన 'వైతాళికుండు'
దర్శనమొసంగుచున్నాడు! స్పర్శమాత్ర
పతితపావనుడగు 'విశ్వబాంధవుండు'
రండు రండంచు పువ్వులదండ లూని
దేవతలు మిటింపై బారు తీర్చినారు.

స్వర్గీయ బాపు

వీడటే ! దక్షిణాఫ్రికా ప్రభుత్వంబును
మూడూపు లూపిన 'ముసలి తాత'
ఇతడేనటే ! జగత్త్రితయమ్మునకు సత్య
సందేశ మందించు 'శాంతిదూత'
ఈతండటే ! ప్రజాస్వాతంత్ర్య రథమును
కదలించు 'విశ్వమంగళ విధాత'
ఈయ నేనటె ! యూరపీయుల తబ్బిబ్బు
సలుపు 'సత్యాగ్రహ సమరనేత'
అంచు నీ దివ్యమూర్తి దర్శించు కాంక్ష
పూలదోసిళ్ళతో వేల్పు పూవుబోండ్లు
గుములుగూడిరి స్వర్ణసౌధములమీద -
స్వర్గవీథుల నీ తేరు సాగువేళ.

బాష్పాంజలి

ఎత్తిన కత్తి కాత్మ బలియిచ్చెడు మేకల పాలు ద్రావు నీ
మెత్తని చిత్తమందు కుసుమించిన కమ్మని సన్నజాజి పూ
గుత్తి పరీమళమ్ము లనుకొందుమ సత్య మహింస—నేడు నీ
వొత్తిగిలన్ మహాత్మ! భరతోర్విని వానికి దిక్కుగల్గునే!!

ఒక్క డదృష్టవంతు డయయో! భరతావని లేకపోయెనే
లెక్కకు - ఈ భయంకర మలీమస కర్మ జగచ్చరిత్రలో
నెక్కకపోదు - ఇందు జనియించిన ముందుతరాలవాడు మా
రక్కసి చర్యకున్ తమ శిరమ్ములు వంపకపోవు సిగ్గునన్.

ఏమయ్యా! మిహికాచలేశ్వరుడ! నీ వెన్నాళ్ళనోయుండి ఈ
సీమాంతమ్మున నిల్చిచూతువుగదా శీర్షంబు పైకెత్తి - క్షో
ణీమధ్యమ్మున నెచ్చటేని ఎపుడేనిన్ 'బాపూజీ'వంటి ని
ష్కామ ప్రేమతపస్వి పుట్టెనె - అహింసా బ్రహ్మతేజస్వియై -

పురోగమనము

నీ చరిత మ్ముదాత్తరమణీయము - మాకు స్వతంత్ర భావనా
రోచిరహర్మ్యఖంబుల పురోగమనమ్ములు నేర్పి శృంఖలా
మోచన మాచరించిన యమోఘతపస్వివి !! నీకు గల్గె వీ
రోచితమైన మృత్యువు-మహోజ్జ్వలముల్ భవదీయ సాధనల్-

నలువదికోట్ల తమ్ముల మనమ్ముల నల్వదికోట్ల జ్యోతు లు
జ్జ్వలిత మొనర్చి, చీకటులు వాపితి వీవొక పెద్దజ్యోతివై -
వెలుగులు జిమ్మ అభ్యుదయవీథుల ముందుకు సాగుచున్న మ
మ్ముల విడనాడి స్వర్గపథముల్ వెలిగింపగ నేగితే ప్రభూ !!

ఏ లోకమ్ముల నెందు నుండినను గానీ చల్లనైనట్టి నీ
యాలోకంబుల మాపయిం బరపుమన్నా ! అన్నతమ్ముల్ వలెన్
మాలోమేము విభేదముల్ మరచి ప్రేమస్నిగ్ధ జాతీయ పం
థాలో ముందుకు సాగిపోయెద మహింసాజ్యోతి రోచిస్సులన్ -

స్వచ్ఛందజాతి

మన జాతీయత మంటగల్పుకొని, నిర్మర్యాద నీచ ప్రవ
ర్తనకుఁ లోబడి- పారతంత్ర్యమునకుఁ దాసుండవై, నీ పురా
తన విజ్ఞాన విశేష శేముషు లసత్యంబంచు శంకింపగా
జనునే ? నీ ప్రియ భారతావని ప్రపంచఖ్యాతి నార్జింపదే ! ! !

అచ్చపు చీకటింఢ్ల బొరలాడుచునుండ ప్రపంచమెల్ల - నీ
పచ్చనితల్లి గుమ్మములపై వెలిగెన్ మణిదీపికల్ ! ! ! కనన్
వచ్చిన ఖండఖండములవారికి కోరికి దీరునట్లుగా
బిచ్చముపెట్టె 'భారతసవిత్రి' ప్రియంబున రెండుచేతులన్ ! !

చచ్చిన జాతి కాదు-మఱి చావదు వేయియుగాలకైన-వె
న్నిచ్చినజాతి కాదు - పరువెత్తువిరోధిని బిల్చి కౌగిటన్
గ్రుచ్చినజాతిరా యిది ! మరుత్తరుశాఖలతోడ హాయిగా
అచ్చనకాయ లాడుకొనెరా ! మన కీర్తిలతా మతల్లికల్ ! !

ఇ తి శ్రీ